

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
УКРАЇНИ**

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

**Завдання для самостійної роботи
з дисципліни «Вікова та геронтопсихологія»**

Укладач:
доцент кафедри ПДОУ
к.психол.н., доцент І.М. Ушакова

А. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Одним з дієвих засобів успішної підготовки майбутніх фахівців є самостійна робота студентів та курсантів. Вона вчить студента з першого курсу оволодівати теоретичними знаннями, узагальнювати та систематизувати їх а також використовувати на практиці.

Самостійна робота проводиться у різних формах: пошуку відповіді на проблемні питання при підготовці до семінарських та практичних занять, самостійного опрацювання деяких питань з теми, написання рефератів та доповідей, конспектування та анотування літератури, підготовка контрольної роботи (для студентів-заочників), написання курсових та дипломних робіт. Кожна форма самостійної навчальної діяльності студентів спрямована на удосконалювання психологічних знань з окремих тем, навчання застосуванню цих знань для рішення прикладних задач, формування умінь і навичок психологічного дослідження, придбання умінь і навичок практичної психологічної роботи.

Велике значення для успішної учбової діяльності студентів та курсантів має планування самостійної роботи у часі та уміння організувати свою роботу таким чином, щоб добиватись високих результатів з найменшими затратами часу. В цьому велика роль належить викладачу (його умінню організувати та контролювати виконання самостійної роботи).

Не виключено, що студенти та курсанти можуть зацікавитись темою дослідження та виявлять бажання продовжити розпочате дослідження в даній області психології.

Б. Питання до самостійної роботи

1. Порівняйте визначення предмету вікової психології в роботах вітчизняних та зарубіжних психологів.
2. Охарактеризуйте констатуючу та формуючу стратегії дослідження у віковій психології.
3. Наведіть приклади експериментальних досліджень зрізового типу, які ви вже знаєте з курсу загальної психології.
4. Назвіть основні тенденції розвитку вікової психології ХХ сторіччя
5. Як трансформувався фрейдівський підхід в дитячому психоаналізі?
6. Психічний розвиток як розвиток особистості.
7. Психічний розвиток як проблема соціалізації.
8. Психічний розвиток як розвиток інтелекту.
9. Культурно-історичний підхід до розуміння психічного розвитку.
10. Харківська психологічна школа та розвиток вікової психології.
11. Назвіть напрямки сучасних досліджень проблеми періодизації психічного розвитку людини.
12. Які особливості новонародженої дитини та які методи використовуються для їх вивчення?
13. Охарактеризуйте нові тенденції у розвитку діяльності та особистості дитини раннього віку.
14. Чому провідну діяльність раннього дитинства називають оруді йно-предметною.
15. Охарактеризуйте елементи сюжетно-рольової гри на прикладі гри, описаної Л.М. Толстим в повісті «Дитинство».
16. Які основні новоутворення дошкільного дитинства складають поняття психологічної готовності до шкільного навчання.
17. Адаптація до школи дітей шестирічного віку.
18. Охарактеризуйте перед підліткову кризу та сформулюйте свою думку стосовно даного періоду.
19. Що мають на увазі, коли говорять про психогенну шкільну дезадаптацію в молодшому шкільному віці. Які її причини?
20. Основні напрямки розвитку особистості молодшого школяра.
21. З якими даними пов'язано уявлення про кризовий характер підліткового віку.

22. Чи є орієнтири в інтелектуальному та особистісному розвитку підлітка типовими, нормативними досягненнями чи виступають як «можливості», «ідеали»
23. Порівняйте різні точки зору на проблему провідної діяльності підлітка. Підберіть аргументи на користь тієї чи іншої позиції.
24. Як вам здається, чи визнає сучасне суспільство за юністю право на психосоціальний мораторій (у розумінні Е.Еріксона).
25. Охарактеризуйте проблеми досягнення Его-ідентичності в сучасній Україні. Які фактори сприяють цьому процесу, а які – заважають.
26. У чому складність визначення поняття «дорослість».
27. Охарактеризуйте основні положення акмеології та її зв'язок з психологією дорослості.
28. Які шляхи переборення вікових криз здаються вам найбільш перспективними.
29. Які стратегії (типи) старіння виділяють.
30. Покажіть єдність когнітивних та особистісних аспектів життєвої мудрості.

В. Тематика рефератів з курсу

1. Вік як соціально-історичний феномен.
2. Д.Б. Ельконін про дитинство як соціокультурний феномен
3. Організація та проведення психолого – педагогічного дослідження.
4. Тести та їх використання у віковій психології.
5. Історичні зміни предмету вікової психології.
6. Поняття "розвиток" та його критерії стосовно розвитку психіки людини.
7. Взаємозв'язок концепцій вікового розвитку та методів його дослідження.
8. Закономірності розвитку психіки, виявлені в різних психологічних ученнях.
9. Порівняльний вплив суспільних та біологічних чинників на розвиток психіки.
10. Специфіка психічного розвитку людини порівняно з розвитком тварин.
11. Проблема співвідношення філо- та онтогенезу психіки.
12. Психоаналітичні теорії вікового розвитку.
13. Розвиток класичного психоаналізу в роботах А. Фрейд.
14. Підходи до дитячого розвитку М. Кляйн.
15. Внесок Е. Еріксона у розвиток вікової психології.
16. Теорія соціального навічання як одна з точок зору на розвиток психіки.
17. Аналіз теорії Ж. Піаже.
18. Л.С. Виготський та його школа у психології розвитку.
19. Розвиток ідей Л.С. Виготського у сучасній віковій психології.
20. Внесок Д.Б. Ельконіна у вікову психологію.
21. Проблема розвивального навчання та сучасна психологія.
22. Українська вікова психологія.
23. Проблема біологічного та соціального в розвитку психіки.
24. Специфіка психічного розвитку дитини у порівнянні з розвитком тварин.
25. Спілкування та його вплив на психічний розвиток.
26. Взаємодія інтелектуального та особистісного розвитку.
27. Залежність психічного розвитку від структури та змісту діяльності.
28. Вплив організації навчання на психічний розвиток школярів.
29. Основні підходи до проблеми співвідношення навчання та розвитку у зарубіжній психології.
30. Основні підходи до проблеми співвідношення навчання та розвитку у вітчизняній психології.
31. Характеристика сензитивних періодів у розвитку психіки людини.
32. Проблема періодизації психічного розвитку людини.
33. Організація та проведення діагностичної роботи у віковій психології.
34. Методи та форми організації психокорекційної роботи у віковій психології.
35. Перинатальні матриці та їх формування (за С. Грофом).
36. Особливості народження дитини та їх вплив на психічний розвиток

37. Роль казки у психічному розвитку дитини.
38. Освоєння простору дому дитиною
39. Розвиток уяви дитини та її умови.
40. Психологічна характеристика гри.
41. Індивідуальні відмінності в адаптації до школи дітей шести та семилітнього віку.
42. Психологічна характеристика учбової діяльності.
43. Підліткова субкультура та прояви почуття дорослості.
44. Сенситивність підліткового віку до інтимних стосунків та розвиток сексуальності.
45. Кризи дорослості: причини, прояви та подолання.
46. Основні причини старіння.
47. Фактори активного довголіття

Г. Контрольні питання для самостійної підготовки

1. Що є предметом вікової психології?
2. Які завдання вирішує вікова психологія?
3. Що таке "вік" з психологічного погляду?
4. Які методи використовуються у дослідженнях з вікової психології?
5. Виникнення психології розвитку.
6. Біогенетичні концепції психічного розвитку.
7. Соціологізаторський підхід до онтогенезу психіки.
8. Вітчизняна психологія розвитку на початку 20 століття.
9. Культурно-історична теорія психічного розвитку.
10. Який зміст вкладається в поняття "розвиток" і "формування" у віковій психології?
11. Які ви знаєте кількісні та якісні зміни людської психіки? Поясніть відмінність між ними.
12. Назвіть основні закономірності розвитку психіки і дайте їм характеристику.
13. Назвіть основні фактори розвитку особистості і дайте їм характеристику.
14. Рушійними силами психічного розвитку індивіда є ...
15. Як розв'язується проблема співвідношення розвитку особистості з навчанням і вихованням в сучасній психології?
16. На основі яких критеріїв визначають вікові періоди розвитку?
17. Охарактеризуйте періодизації на основі зовнішніх ознак розвитку.
18. Періодизація П.П. Блонського.
19. Періоди психосексуального розвитку за З. Фрейдом.
20. Розвиток потреб як основа періодизації.
21. Періодизація інтелектуального розвитку (Ж. Піаже).
22. Іntenціональна теорія Ш. Бюлер.
23. Періодизація Е. Еріксона.
24. Періоди психічного розвитку, виділені Л.С. Виготським та Д.Б. Ельконіним.
25. Що таке мікропсихоаналіз та які його положення стосовно пренатального розвитку?
26. Характеристика періодів пренатального розвитку?
27. Як процес народження відбивається на подальшому розвитку дитини:?
28. Назвіть та охарактеризуйте фактори психічного ризику для майбутньої дитини.
29. Що найбільш характерне для розвитку дитини впродовж першого року життя?
30. Охарактеризуйте фазу новонародженості. Що є основою життя дитини у цей період?
31. "Комплекс пожвавлення" та його характеристики.
32. Напрямки розвитку рухів немовляти.
33. Формування пасивного та активного словника.
34. Що таке дитячий госпіталізм та умови його подолання.
35. Як розвивається спілкування немовлят.
36. В чому полягають основні психологічні новоутворення першого року життя ?

37. Що найбільш характерне для розвитку дитини другого та третього років життя?
38. Чим предметна діяльність відрізняється від маніпулятивної?
39. Види предметних дій.
40. Раннє дитинство як сензитивний період розвитку мовлення.
41. Характеристика сприймання, пам'яті, уваги та мислення дитини.
42. Розвиток емоційно-вольової сфери в ранньому віці.
43. Криза трирічного віку.
44. В чому полягають основні психологічні новоутворення раннього дитинства?
45. Що найбільш характерне для розвитку дитини другого та третього років життя?
46. Чим предметна діяльність відрізняється від маніпулятивної?
47. Види предметних дій.
48. Раннє дитинство як сензитивний період розвитку мовлення.
49. Характеристика сприймання, пам'яті, уваги та мислення дитини.
50. Розвиток емоційно-вольової сфери в ранньому віці.
51. Криза трирічного віку.
52. В чому полягають основні психологічні новоутворення раннього дитинства?
53. Основні новоутворення дошкільного віку.
54. Поняття психологічної готовності до шкільного навчання.
55. Компоненти готовності до шкільного навчання.
56. Мотиваційна готовність до навчання у школі.
57. Визначення мотиваційної готовності до шкільного навчання.
58. Розумова готовність до школи та методи її визначення.
59. Емоційно-вольова готовність.
60. Проблеми навчання шестирічних дітей.
61. В чому полягають істотні особливості соціальної ситуації розвитку молодшого школяра?
62. Які основні фактори зумовлюють психічний розвиток і формування особистості молодшого школяра?
63. Назвіть основні новоутворення молодшого шкільного віку.
64. Розкрийте місце і роль учбової та трудової діяльності у психічному розвитку молодшого школяра.
65. З чого складається готовність дитини до шкільного навчання та виховання?
66. Охарактеризуйте динаміку психічного розвитку молодшого школяра в процесі навчання.
67. Які особливості взаємин молодшого школяра зі значущими дорослими (вчителями, батьками) та однолітками?
68. Що означає "перехідний" вік?
69. Назвіть основні новоутворення підліткового віку.
70. В чому виявляється почуття дорослості у підлітковому віці?
71. Розвиток пізнавальних процесів та перебудова учбової діяльності у підлітковому віці.
72. Особливості розвитку самосвідомості підлітка.
73. В чому полягає для підліткового віку роль спілкування з однолітками та дорослими?
74. Особливості перебудови взаємостосунків з однолітками та дорослими.
75. В яких соціально-психологічних умовах відбувається формування особистості старшокласника?
76. Яка діяльність є провідною для старшокласників?
77. Назвіть основні новоутворення ранньої юності.
78. В чому полягає специфіка пізнавальних процесів у юнаків та дівчат?
79. Як проходить становлення емоційно-вольової сфери в період ранньої юності?
80. У чому виявляються особливості самосвідомості в старшому шкільному віці?
81. Дайте характеристику особливостей стосунків юнаків і дівчат з однолітками та

дорослими.

82. Що таке ідентичність та які етапи її становлення виділяють психологи
83. Порівняйте різні підходи до розуміння дорослості.
84. Соціальна ситуація розвитку дорослої людини та її характеристики.
85. Провідна діяльність дорослої людини.
86. Психофізіологічний та пізнавальний розвиток у дорослому віці.
87. Нормативні, особистісні та соціальні кризи дорослості. Їх співвідношення.
88. Феномен "акме" та акмеологія.
89. У чому полягає актуальність геронтопсихології?
90. Охарактеризуйте основні теорії старіння.
91. Стратегії (типи) старіння.
92. Які стереотипи відносно старості вам відомі? Чи можна спростувати хоча б деякі з них?
93. Охарактеризуйте основні психологічні зміни в період старості.
94. Особливості Я-концепції у пізньому віці.
95. Когнітивні та особистісні характеристики старих людей.
96. Типи особистості в період старіння та старості.

Д. Список літератури для самостійної роботи

1. Абрамова Г.С. Возрастная психология. – М.:1998.
2. Вікова психологія. /за ред. Г.С.Костюка – К.:1976.
3. Возрастная и педагогическая психология/ под ред. А.В.Петровского – М.:1979.
4. Возрастная и педагогическая психология/ под ред. М.В.Гамезо, М.В.Матюхина. – М.:1984.
5. Выготский Л.С. Собрание сочинений / в 6-ти т./ –М.: 1983, 1984. –т.3,4.
6. Гальперин П.Я., Запорожец А.В., Карпова С.Н. Актуальные проблемы возрастной психологии. – М.:1978.
7. Грановская Р.М. Элементы практической психологии. – М.:1998.
8. Давыдов В.В. Проблема периодизации психического развития. /Возрастная и педагогическая психология. – Пермь:1974.
9. Заброцький М.М. Вікова психологія.- К.: 1998.
10. Крайг Г. Психология развития. - СПб.:2000.
11. Кулагина И.Ю. Возрастная психология: развитие ребенка от рождения до 17 лет. – М.:1997.
12. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения (в 2-х т.) – М.:1983 – т.1.
13. Марцинковская Т.Д. История детской психологии. – М.:1998.
14. Моргун В.Ф., Ткачева Н.Ю. Проблема периодизации развития личности в психологии. – М.:1981.
15. Мухина В.С. Возрастная психология. – М.:1997.
16. Немов Р.С. Психология (в 3-х т.). – М.:1995.
17. Обухова В.С. Возрастная психология. – М.:1996.
18. Основи практичної психології. /за ред. В.Панюк, Т.Титаренко, Н.Чепелевої. – К.:1999.
19. Пиаже Ж Теория Пиаже.//История зарубежной психологии 30-60г.г. Тексты. – М.:1986.
20. Приходько Ю.О. Нариси становлення та розвитку дитячої психології – К.

21. Рогов В.И. Настольная книга практического психолога в образовании. – М.:1996.
22. Роменець В.А. Історія психології. – К.:1978
23. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.:1999.
24. Слободчиков В.И. Категория возраста в психологии и психическое развитие. //Вопр. психологии. – 1991 - №2 – с.37-50
25. Ушакова І.М. Вікова психологія: Курс лекцій - Х.: НУЦЗУ, 2016 / [Електр. вар-т] // http://books.nuczu.edu.ua/list.php?IDlist=Q_1#up
26. Ушакова І.М. Геронтопсихологія. Підручник – Х.: НУЦЗУ, 2014
27. Фрейд З. Введение в психоанализ. – М.:1989.
28. Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии (под ред. И.И.Ильцова и В.Я.Ляудис). – М.:1981.
29. Эльконин Д.Б. Введение в психологию развития. – М.:1995.
30. Эриксон Э. Детство и общество. – Ленинград:1996.